

הכנת מצות לפסח בהונגריה בשנת 1943

בשעה שברוב אירופה הכבושה על ידי הנאצים יהודים בודדו וישבו בגטאות, חיו כאסירים במחנות ונשלחו בהמוניהם להשמדה ורצח, בהונגריה עדיין התאפשר ליהודים לשמור על שגרת חיים מסוימת ולהתכונן לחג הפסח. במפעל המצות בעיר נאג'מג'יר שבהונגריה נאפו לכל יהודי הקהילה מצות לחג הפסח של שנת 1943, בה בעת שבגטו ורשה התחולל מרד. בתצלום אנו רואים את פועלי המפעל מצטלמים בצילום קבוצתי משעשע למזכרת ברגע של הפוגה מהעבודה, בלי שידעו שתוך זמן לא רב יהיה גורלם כגורל שאר יהודי אירופה. בין המצולמים על רקע מפעל המצות היה גם יוסף ויידה (עומד שלישי משמאל בשורה העליונה) בנם של שמואל ואלזה, אח לאווה, אלישבע ולצי.

כשנה מאוחר יותר, ב-19/3/1944, כבשו הגרמנים את העיר. היהודים הועברו לגטו ומשם שולחו לאושוויץ. הוריו של יוסף ויידה - אלזה ושמואל נרצחו מיד בהגיעם למחנה. אחיו לצי נשלח למחנה מאוטהאוזן, נפצע בהפצצה אמריקנית ונפטר מחוסר טיפול. אחותו אלישבע נשלחה לעבודות כפייה במפעל מטוסים ולעבודה בהקמת שדה תעופה בעיר לייפציג בגרמניה, שם שוחררה. אלישבע חזרה לעיר הולדתה ובקורת עץ בגג ביתם מצאה תצלומים שהסתירה ערב גירושם לאושוויץ, ביניהם תצלום ההכנות לפסח ובין המצולמים אחיה יוסף.

יוסף הצליח לברוח מעבודות כפייה לבודפשט, שם יצר קשר עם מרכז "השומר הצעיר" והגיע אל "בית הזכוכית" שבמרתפיו הסתתרו כ-3,000 יהודים בסיוע הצירות השווייצרית. יוסף עבד בהדפסת תעודות מזויפות ובתפקידי שמירה והגנה. ב"בית הזכוכית" פגש את חוה-אדית לבית נוימן, לימים אשתו. כשעלו ארצה היו ממקימי קיבוץ יסעור.

מסמכים ותמונות של משפחת ויידה נתרמו לארכיון בית לוחמי הגטאות על ידי בני המשפחה, וזו הזדמנות לעודד כל מי שברשותו חפצים, תצלומים ומסמכים (מכתבים, יומנים, זיכרונות, תעודות אישיות ועוד) מהשנים שקדמו למלחמת העולם השנייה, מתקופת המלחמה ומן השנים הראשונות שלאחר השחרור להעבירם אלינו. אנו נשקמם במידת הצורך, נתרגמם ונפענחם. בתום תהליך קליטת החומרים ועיבוד המידע שבהם, הם יצולמו ויישמרו בארכיון בתנאי שימור אופטימליים. חומרים אלה יסייעו בהנצחת הנספים, בתיעוד השואה ובהעמקת המחקר על אודותיה.

בתצלום: עובדי מפעל למצות בעיר נאג'מג'יר בהונגריה, שצולמו לפני פסח תש"ג (אפריל 1943).